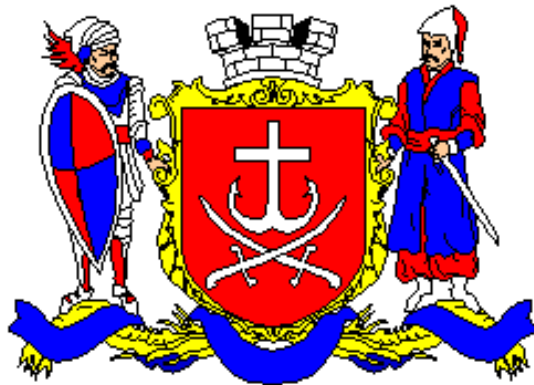

ЗВІТ

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ

ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ МІСТА

ВІННИЦІ

Опитування проводилося

Комітетом економічного розвитку

у співпраці з проектом

«Економічний розвиток міст»

за підтримки

липень 2006 року

Зміст:

I.	ВСТУП	3
II.	МЕТОДОЛОГІЯ	3
III.	ОСНОВНІ ВИСНОВКИ	3
IV.	РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ	5
	1. Статус підприємства	5
	2. Загальний стан бізнесу	5
	3. Споживачі	6
	4. Питання трудових ресурсів і зайнятості	7
	5. Нерухомість	9
	6. Послуги, що надаються органами місцевої влади	10
	7. Критичні питання	12
	8. Загальні враження	12
V.	УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК	13

I. ВСТУП

У липні 2006 року було проведено опитування роботодавців міста Вінниці. Це опитування є елементом процесу стратегічного планування економічного розвитку з залученням громади – проекту, який визначатиме економічне майбутнє міста. Метою опитування було отримання корисної та достовірної інформації для членів Експертного Комітету з економічного розвитку (КЕР) стосовно думки тих, хто здійснює інвестиції та створює робочі місця в Вінниці. Серед питань анкети були історія та статус підприємства, характер бізнесу, робоча сила та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади, та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

До 28 липня 2006 року було заповнено 49 анкет. Серед компаній у переліку для опитування були найбільші роботодавці міста, а також вибірка малих і середніх підприємств. Сім з 49 обстежених підприємств забезпечують роботою менш ніж 50 працівників кожне. Серед обстежених підприємств 25 відносяться до великих і 17 до середніх за розмірами підприємств. У цьому звіті містяться узагальнені відповіді всіх підприємств.

Для отримання якомога повніших і відвертіших відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах є конфіденційною.

Були виявлені відмінності у відповідях між підприємствами, що належать до різних галузей економіки, а також між великими підприємствами та представниками малого й середнього бізнесу. Тому частину даних було проаналізовано з урахуванням цих відмінностей.

Хоча опитування 49 підприємств не може повною мірою відобразити думку всієї бізнесової спільноти Вінниці, ці підприємства, – як традиційні роботодавці, так і динамічний, зростаючий сектор малих і середніх компаній, – репрезентують значну частину місцевої економіки, і дають можливість порівняти результати цього опитування з результатами аналогічних опитувань, проведених в 16 інших містах України.

III. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

1. Місцева економіка виявляє ознаки консолідації після нещодавніх процесів приватизації, які супроводжувалися становленням і зростанням динамічного сектора малих і середніх підприємств.
2. Місцеві підприємці незадоволені загальною економічною ситуацією в країні, національним законодавством, бюрократизмом, корупцією, застарілою інфраструктурою, особливо дорогами, а також роботою місцевих органів влади.
3. Загальна кількість працівників на всіх підприємствах-респондентах зараз складає 22424 особи, а наступного року ці підприємства забезпечать роботою більше 23 тисяч вінничан. Промислові підприємства нещодавно пережили процес реструктуризації та скорочення, і більшість з них сьогодні, схоже, зміцнюється. Проте рушійною силою створення нових робочих місць є промислові підприємства, де респонденти позитивно оцінюють перспективи на наступні роки.
4. Місцева економіка зараз перебуває в доброму стані, порівняно з іншими містами - рівень зайнятості, продуктивність та очікування щодо інвестицій досить високі. Крім того, існують важливі плани збільшення обсягів продажу та здійснення нових інвестицій.
5. Експортна орієнтація місцевої економіки є не досить значною. Хоча досить велика кількість компаній займається зовнішньоекономічною діяльністю. Двадцять одна компанія експортує свою продукцію в країни СНД, тринадцять - здебільшого до європейських країн і сім - до інших країн світу. Однак обсяги експорту більшості підприємств не великі і вони переважно обслуговують місцевий та регіональний ринки (тобто національний ринок).

Загальний рівень експортної орієнтації становить 22 % і повністю забезпечується виробничими компаніями. Через це, а також через низьку продуктивність праці (збут на одного працівника), приплив зовнішніх фінансових ресурсів до місцевої економіки є недостатнім.

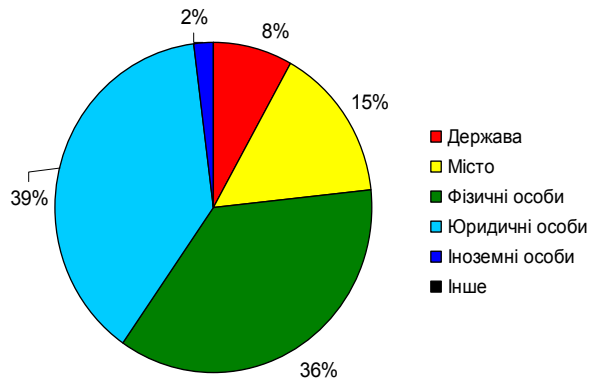
6. Досить позитивним результатом є той факт, що компанії оцінили на «відмінно» 29 % своїх працівників і поставили «добре» 48 відсоткам, що відображає винятковий рівень задоволення робочою силою. Частка «поганих» працівників є зовсім незначною – лише 1 %. Середня заробітна плата в 2006 р. зросла до 874 грн. на місяць. Багатьом підприємствам бракує працівників необхідної кваліфікації, головним чином у технічних сферах. Очікується також, що ця проблема залишиться актуальною і в майбутні роки.
7. Сорок сім із 49 фірм мають плани модернізації або вдосконалення своїх нинішніх потужностей з метою розширення своєї діяльності в Вінниці, як шляхом розвитку існуючих потужностей, так і через нове будівництво, переважно в 2006-2008 рр. У той же час дослідження виявили значний потенціал не задіяних виробничих площ, які належать великим промисловим підприємствам (31 підприємство) і вони потенційно готові надати їх в оренду або продати частину своїх приміщень. Загальна сума інвестицій може сягнути 134070 тис. грн. Підприємства планують створити додатково 810 робочих місць, що є досить незначним показником при заявленому обсязі інвестицій. Лише шість компаній планують розширюватися поза межами Вінниці. У той же ні жодна із опитаних компаній не планує перенести свою діяльність до іншого міста.
8. Загалом якість послуг, що надаються органами місцевого самоврядування, отримала посередню оцінку (в середньому 3,46 за 4-бальною шкалою, де 1 є найвищою, а 4 – найнижчою оцінкою). Ліцензування будівництва та бізнесу, утриманням доріг, житлове будівництво і надання ділянок і приміщень для ведення бізнесу найчастіше зазначалися як послуги, що потребують поліпшення.
9. Лише три представники компаній оцінили якість місцевої влади як відмінну, і 28 відгукнулися про неї як про добру. Вінницьке самоврядування також отримало 15 оцінок «задовільно» і одну – «погано». Також було запропоновано висловити думку про бізнес-клімат у місті. Цього разу оцінки були менш позитивними. Загалом подібні оцінки є характерними для міст Східної Європи з хорошими умовами для бізнесу та поганою співпрацею між публічним та приватним секторами.
10. Менш позитивними були думки про бізнес-клімат у Вінниці. Чотири респонденти назвали Вінницю відмінним місцем для ведення бізнесу, 20 оцінили місцевий бізнес-клімат як добрий, і 22 поставили оцінку «задовільно». Серед найважливіших сильних сторін місцевого бізнес-клімату неодноразово називали потенціал для промислового зростання та диверсифіковану економіку.
11. Компанії поділяють думку, що місцева економіка поліпшиться завдяки позитивним змінам на місцевому рівні (розвиток комунальної та бізнесової інфраструктури), кращій співпраці між бізнесом і владою (розвиток малих і середніх підприємств), а також залученню зовнішніх ресурсів (прямих інвестицій).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ

Переважну більшість обстежених підприємств (31) було засновано до 1990 року і вони є «продовжувачами справи» традиційних галузей економіки міста, але майже всі вони пройшли через процеси реструктуризації та зміни власників.

Найбільша частка новостворених компаній належить малим та середнім підприємствам у сфері оптової та роздрібною торгівлі, транспортних послуг, виробництва металоконструкцій, товарів побутового споживання, виготовлення продуктів харчування, поліграфічної продукції, будівельних матеріалів.

Серед великих роботодавців переважають традиційні підприємства радіотехнічної та електротехнічної, інструментальної, текстильної галузей промисловості, машинобудування, виробництва будівельних матеріалів і продуктів харчування.

Рис. 1. Структура власників

Присутність іноземного капіталу, якщо вимірювати її відповідною часткою працівників (2%), є вкрай низькою навіть для України. У той же час частка власності юридичних та фізичних сягає 39 та 36 відсотків відповідно.

2. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БІЗНЕСУ

Економіка міста Вінниці є добре диверсифікованою, але її головним сектором залишається промисловість. Промисловість продовжує бути головним роботодавцем, незважаючи на втрату в останні роки кількох сотень робочих місць, та основним експортером. Обстеження виявило досить стабільну галузь з переробки сільськогосподарської продукції та виробництва продуктів харчування, будівництва та виробництва будівельних матеріалів. Ринки збуту будівельних підприємств знаходяться, природно, у Вінницькій області та інших регіонах України, але ці підприємства ще мають потужності для експорту певної частини своєї продукції. Новим явищем у місцевій економіці є розвиток малих і середніх підприємств після 1990 р.; ці компанії здебільшого задовольняють різноманітні потреби регіональних галузей, домогосподарств і населення.

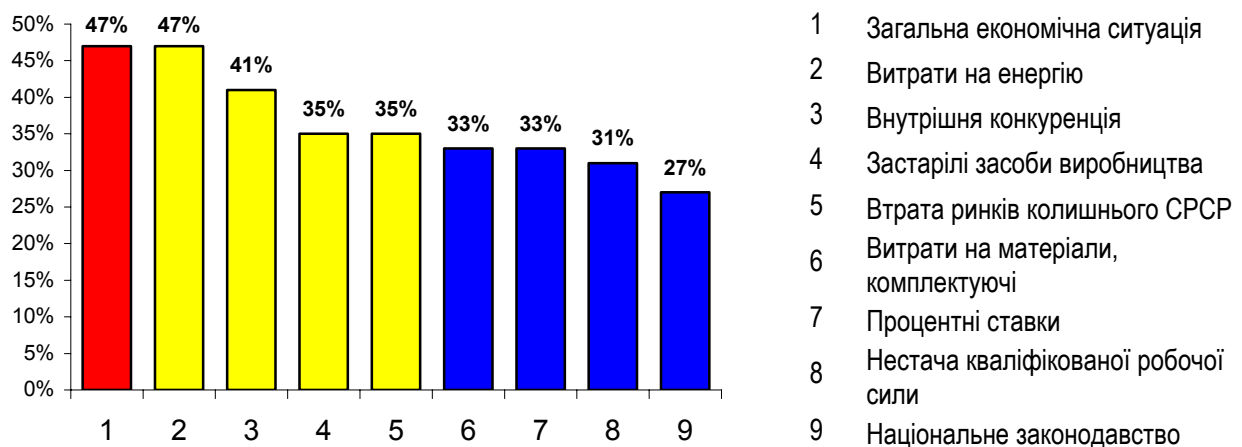

Рис. 2. Перешкоди для подальшого розвитку

Респонденти мали назвати чинники негативного впливу на поточний і майбутній розвиток своєї продукції чи послуг (див. рис. 2). До чільної групи чинників увійшли: (1) загальна економічна ситуація – згадувалася 47 відсотками всіх респондентів; (2) витрати на енергію – 47 відсотків (особливо промислові підприємства); і (3) внутрішня конкуренція – 41 %, застарілі засоби виробництва та втрата ринків колишнього СРСР по 35%. Процентні ставки, нестача кваліфікованої робочої сили стримують подальший розвиток переважно підприємств малого й середнього бізнесу. З іншого боку, такі питання, як обмеження, пов'язані із захистом довкілля, віддаленість ринків, вартість робочої сили, ставлення місцевої влади, турбують не більше трьох – чотирьох підприємств кожне.

Очікування, пов'язані з більш тісним співробітництвом України з ЄС чи вступом до цієї організації, є швидше позитивними, хоча підприємства передбачають і негативні наслідки. Стабільніший бізнес-клімат (59 %), доступ до великого ринку (51 %), кращий правовий захист підприємців (43 %), і стабільний ринок капіталу (20 %) є, на думку респондентів, головними вигодами від початку процесу інтеграції та показують нам, чого цим підприємствам найбільше бракує в сьогоденній Україні.

З іншого боку 57 відсотків підприємств з острахом очікують на втрату переваги, яку вони мають через дешевизну робочої сили, послуг і товарів, а також на сильну конкуренцію (65%); 55 відсотків лякає додаткові витрати на пристосування до нових умов.

Якщо розглядати вибірку в розрізі окремих секторів, експортно-орієнтовані підприємства найбільш оптимістично налаштовані на співпрацю з ЄС, тоді як малі й середні підприємства значно більшої уваги приділяють негативним наслідкам.

3. СПОЖИВАЧІ

Усі компанії з готовністю надали інформацію про географічний розподіл своїх клієнтів (рис. 3). Лише кілька з них повідомили, що вони експортують значну частину своїх товарів і послуг (до інших країн СНД – 11 %, до Європи – 10 % і до країн решти світу – 1 %). До 32 % сумарного збуту припадає на Вінницьку область, і 46 % – на інші регіони України. Ці цифри ілюструють відносно низький рівень експортної орієнтації економіки Вінниці – у тому числі промисловості та транспорту.

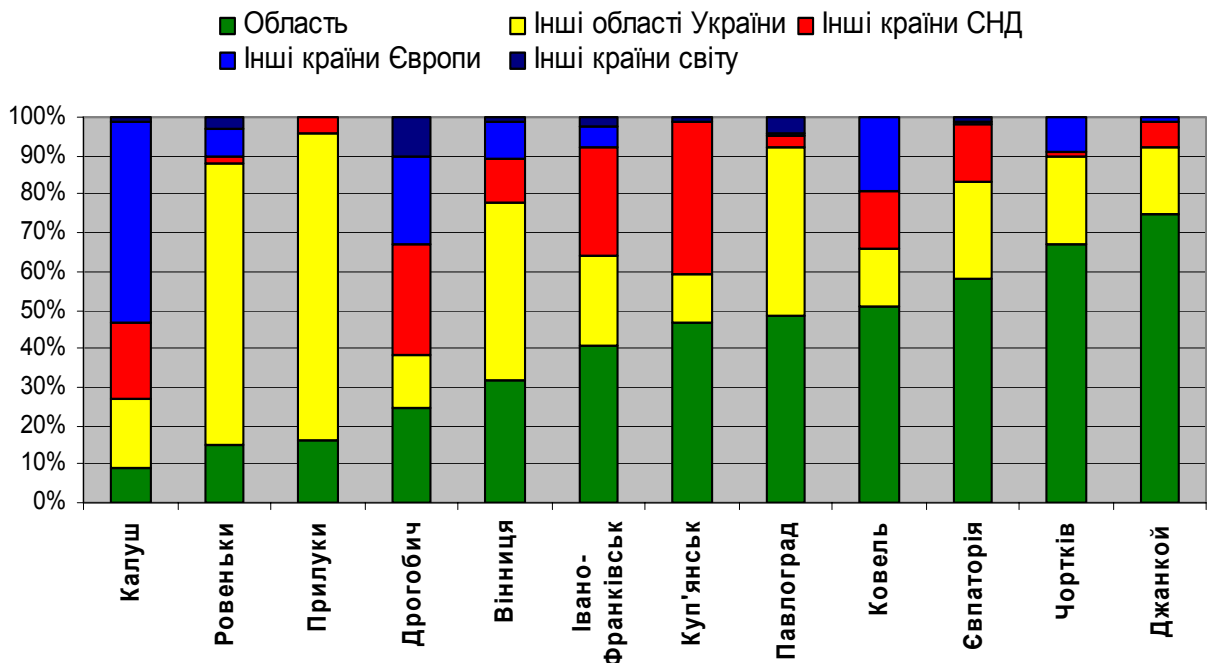

Рис. 3. Ринки збуту місцевої економіки – рівень експортної орієнтації

Усі респонденти сподіваються на стале збільшення обсягів збуту в 2007 році порівняно з попереднім роком (у середньому більш ніж на 20 - 25 %). Однак середній збут на одного працівника знаходиться на рівні близько 54,776 тис. грн, а отже досі існує нагальна потреба

підвищити продуктивність праці (особливо це стосується великих підприємств). В розрізі підприємств за їх розмірами спостерігаються значні відхилення даного показника. Найвища продуктивність праці (відношення обсягів реалізації продукції в розрахунку на одного працівника) на малих (211,097 тис. грн) та середніх (79,555 тис. грн) за розмірами підприємствах.

Для 40 підприємств однією з основних причин розміщення в Вінниці є наявність споживачів продукції. Наявність кваліфікованої робочої сили, як головну причину розміщення виробництва, зазначили 39 підприємств. Дванадцять дві фірми серед таких причин назвали наявність постачальників сировини, і 13 – постачальників комплектуючих. Важливо, що 19 підприємств зазначили існування кластера подібних компаній як причину розміщення.

4. ПИТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

Загальна чисельність працівників з повним робочим днем на всіх підприємствах, що брали участь в обстеженні, становить у 2006 році 22424 чоловік. П'ять років тому на цих підприємствах разом працювало 22106 працівників, а торік – 22619. Кілька великих роботодавців скоротили виробництво й втратили сотні робочих місць, але у той самий час створювалися нові робочі місця.

Респонденти оптимістично дивляться в майбутнє: на їхнє переконання, негативні тенденції зайнятості в попередні роки зміняться, і в наступному році вони додатково працевлаштують близько 517 людей. Відповідаючи на запитання про нові інвестиції, учасники опитування повідомили, що протягом наступних трьох років планують створити близько 810 нових робочих місць. Середня чисельність працівників на обстежених підприємствах становить 458 у 2006 році проти 451 у 2001 р. Тенденція наступного року – підвищення до 470.

Жінки складають 50,5 відсотка працівників у вибірці, що логічно з огляду на різні за характером виробництва підприємства складають дану вибірку. Хоча до вибірки не потрапили важливі роботодавці для жінок – сфери освіти й охорони здоров'я їх питома вага досить висока. Частка працівників з вищою освітою сягнула в поточному році досить високого рівня 16,8 відсотки, однак наслідком цього позитивного явища не стало аналогічне зростання зайнятості в науково-дослідній роботі. Підрозділи досліджень і розробок функціонують на 22 підприємствах, в сукупності над упровадженням нових технологій та розробкою інноваційних продуктів працює лише 169 людей – близько 0,8 відсотка працівників у вибірці.

Задоволення роботодавців якістю свого персоналу знаходиться на високому рівні. У цілому, за словами респондентів, 29 відсотків працівників є відмінними, 48 відсотків – добрими, 22 відсотки – задовільними і лише один відсоток – поганими.

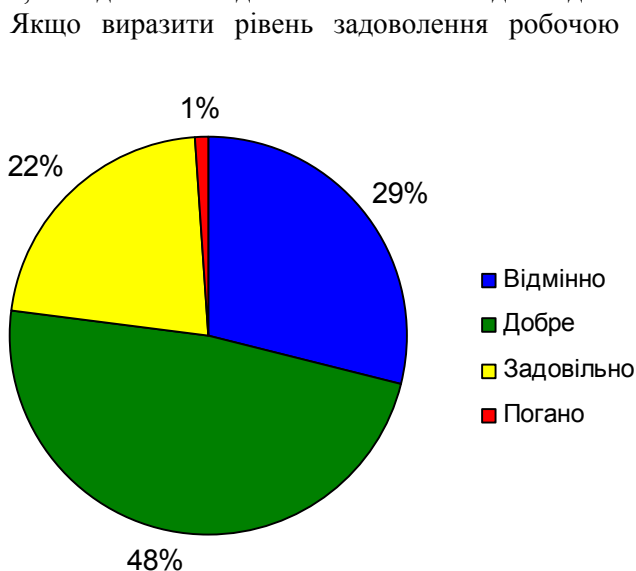

Рис. 4. Якість робочої сили

працівниками та працівниками, яким виставлені оцінки «задовільно» і «погано» (останні рахуються двічі), то у Вінниці цей показник буде дещо вищим за середній для всіх західноукраїнських міст, де проводилося аналогічне опитування – див. рис. 5. Лише Вінниця отримала позитивне значення даного показника серед усіх міст, які аналізувались.

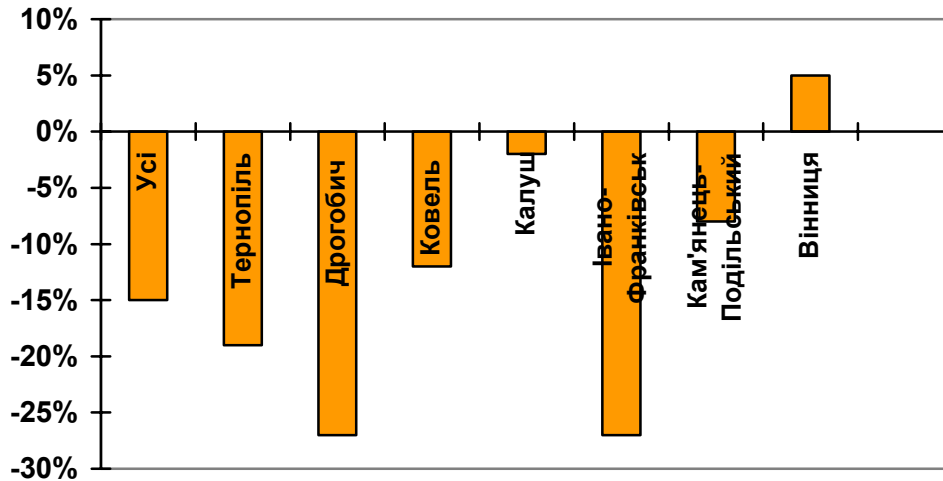
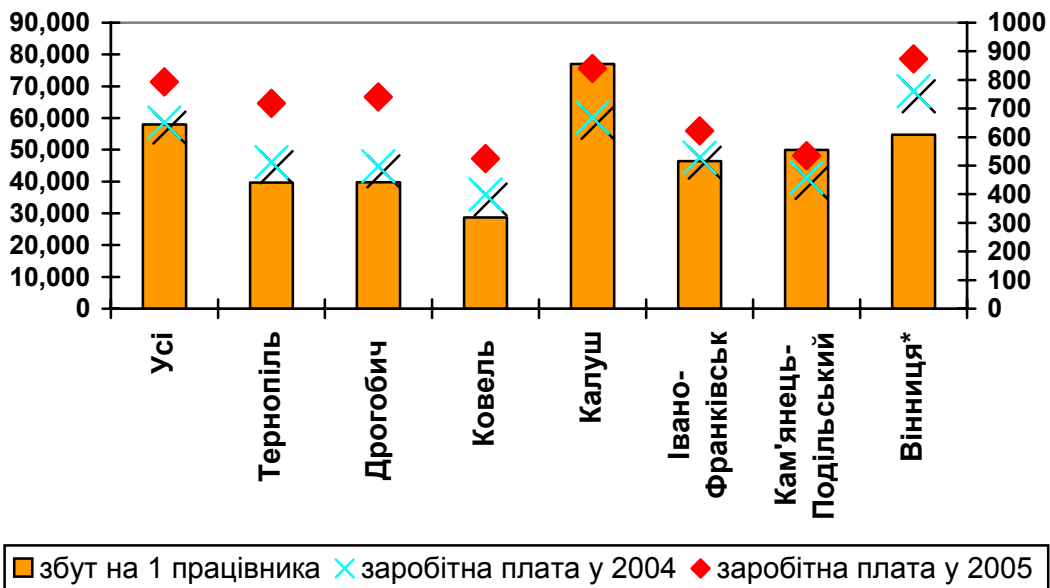

Рис. 5. Рівень задоволення якістю робочої сили

Середньомісячна фактична заробітна плата на обстежених підприємствах становить у 874 грн. (у 2005 р. – 761 грн.). Найнижчими є середньомісячні заробітки на малих і середніх підприємствах. Загалом диференціація заробітної плати в місцевій економіці відбувається в діапазоні від 400 грн. до 1400 грн. на місяць.

* дані по місту Вінниця за 2005, 2006 роки

Рис. 6. Заробітна плата та збут

Нестача кваліфікованої робочої сили стає дедалі більшою проблемою. Її вже сьогодні відчувають 35 підприємств з опитаних, а 5 очікують виникнення кадрових труднощів у майбутньому. Найчастіше згадували брак чи потенційний брак працівників технічних професій, як з вищою освітою (хіміки-технологи, інженери-енергетики, інженери-конструктори, інженери-технологи, інженери-будівельники, менеджери, маркетологи), так і висококваліфікованих професіоналів (оператор верстатів з програмним керуванням; свердлувальники, автоматник-електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, верстатник широкого профілю, слюсар-ремонтник, електрогазозварювальник, токарь, фрезирувальник, електрик, а також високкваліфіковані швачки і друкарі).

5. НЕРУХОМІСТЬ

У цьому питанні ситуація у Вінниці має як позитивні, так і негативні тенденції (див. рис. 7), але, якщо порівнювати з іншими містами, виглядає дещо кращою. Як правило, підприємства є власниками будівель, в яких вони розміщені, і мають право на користування землею, також 57 відсотків з них мають достатні площі для розширення. У той же час дослідження виявили значний потенціал не задіяних виробничих площ, які належать великим промисловим підприємствам (31 підприємство) і вони потенційно готові надати їх в оренду або продати частину своїх приміщень. Це відкриває значні перспективи для суб'єктів малого підприємництва щодо власного розвитку і розширення виробництва.

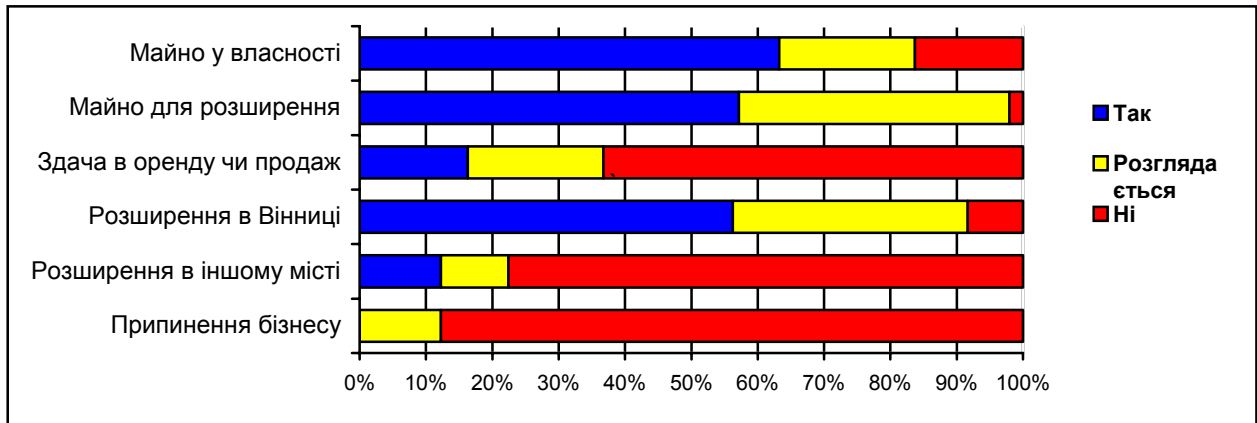

Рис. 7. Інформація про нерухомість і можливості для розширення

У Вінниці, схоже, існує високий потенціал для розширення бізнесу – 27 компаній планують розширювати виробництво і 17 – розглядають таку можливість. Шість компаній планують розширювати власну діяльність на інші адміністративно-територіальні одиниці не скорочуючи виробництво у Вінниці. Лише шість підприємств розглядають можливість припинення діяльності у місті. Одна з названих причин такого кроку – зміна кон'юнктури ринку та невдоволення місцевим бізнес-кліматом.

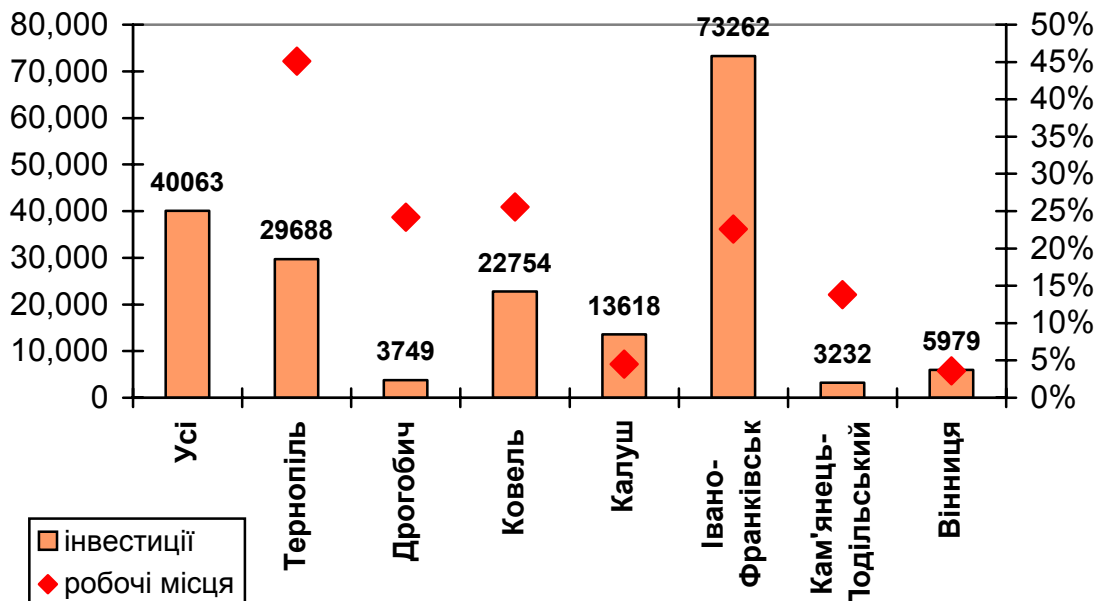

Рис. 8. Інвестиції на одного працівника і створені нові робочі місця

Нинішній стан будівель та рівень технологій не видається найкращим, тому багато компаній планує здійснення суттєвих інвестицій у вдосконалення потужностей (див. рис. 8). Двадцять сім підприємств планують модернізацію або вдосконалення існуючих споруд та/або технологій, здебільшого на постійній основі чи протягом цього й кількох наступних років. Планується вкласти 134070 тис. грн. і створити понад 800 нових робочих місць. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно, допоможе зростанню місцевої економіки. Обсяг планованих інвестицій є досить великим порівняно з іншими містами, а очікувана кількість новостворених робочих місць – дуже не значна. Найбільша частка планованих нових робочих місць та інвестицій припадає на харчову промисловість і машинобудування.

6. ПОСЛУГИ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Респондентам було запропоновано оцінити десять видів муніципальних послуг за шкалою від 1 до 4 (1 = відмінно, 4 = незадовільно). У середньому ці послуги отримали оцінку 3,46 що відповідає загальній середній оцінці інших міст, але рейтинг послуг відрізняється (див. рис. 9, де праві стовпчики – середні значення інших міст). Досить низький рівень задоволення висловлено ліцензуванням будівництва (3,86), утриманням доріг (3,69), ліцензуванням бізнесу (3,69), житловим будівництвом і надання ділянок і приміщень для ведення бізнесу (відповідно 3,67 і 3,73). Саме ці види послуг у місті надаються на дуже низькому рівні.

Досить схожою є ситуація і в інших містах. Хоча у Вінниці представники бізнесу рівень надання послуг оцінили як гірший ніж в середньому по Україні.

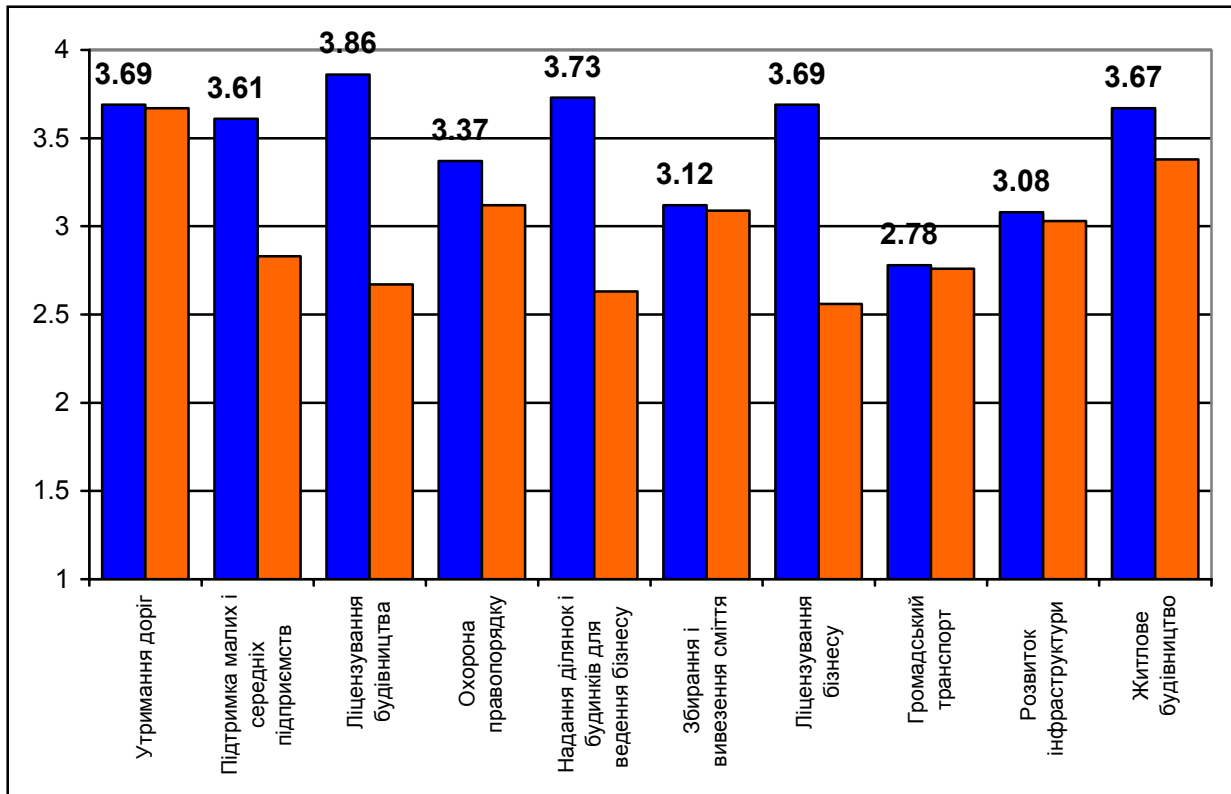
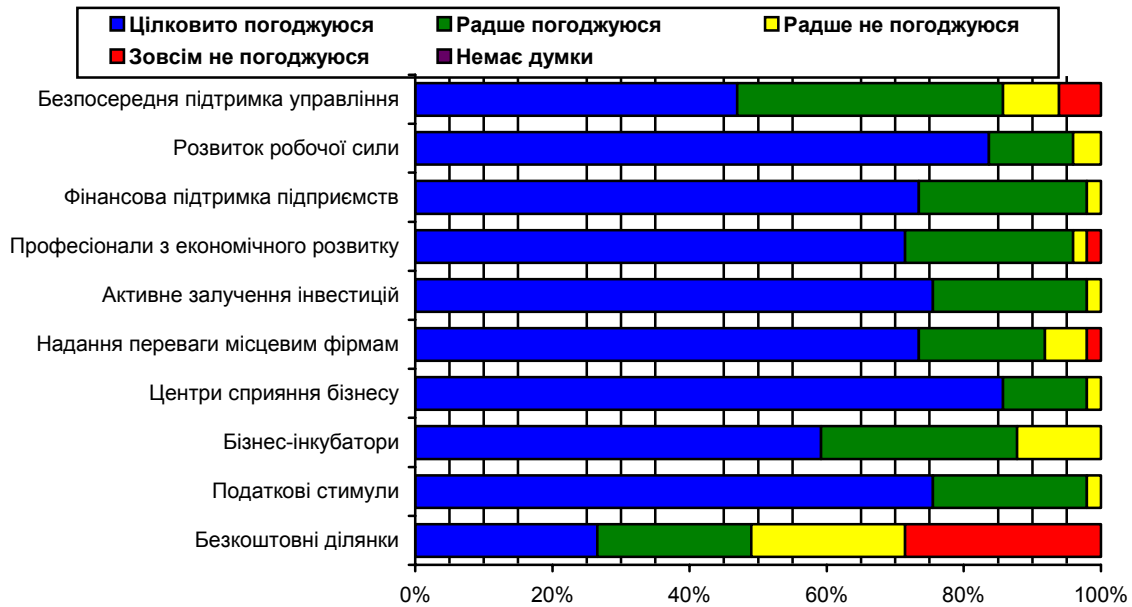

Рис. 9. Послуги органів влади

На думку респондентів, місто в першу чергу має: «покращити стан доріг; спростити дозвільний механізм надання ділянок та ведення бізнесу, конкурси проводити чесно та відкрито на придбання певної ділянки; організувати спілкування влади з бізнесом; підтримувати малий і середній бізнес; створити реєстр вільних земель для подальшого виставлення на аукціон; надавати пільги місцевим малим та середнім підприємствам; розвивати інфраструктуру; покращувати охорону правопорядку; модернізувати систему збирання сміття».

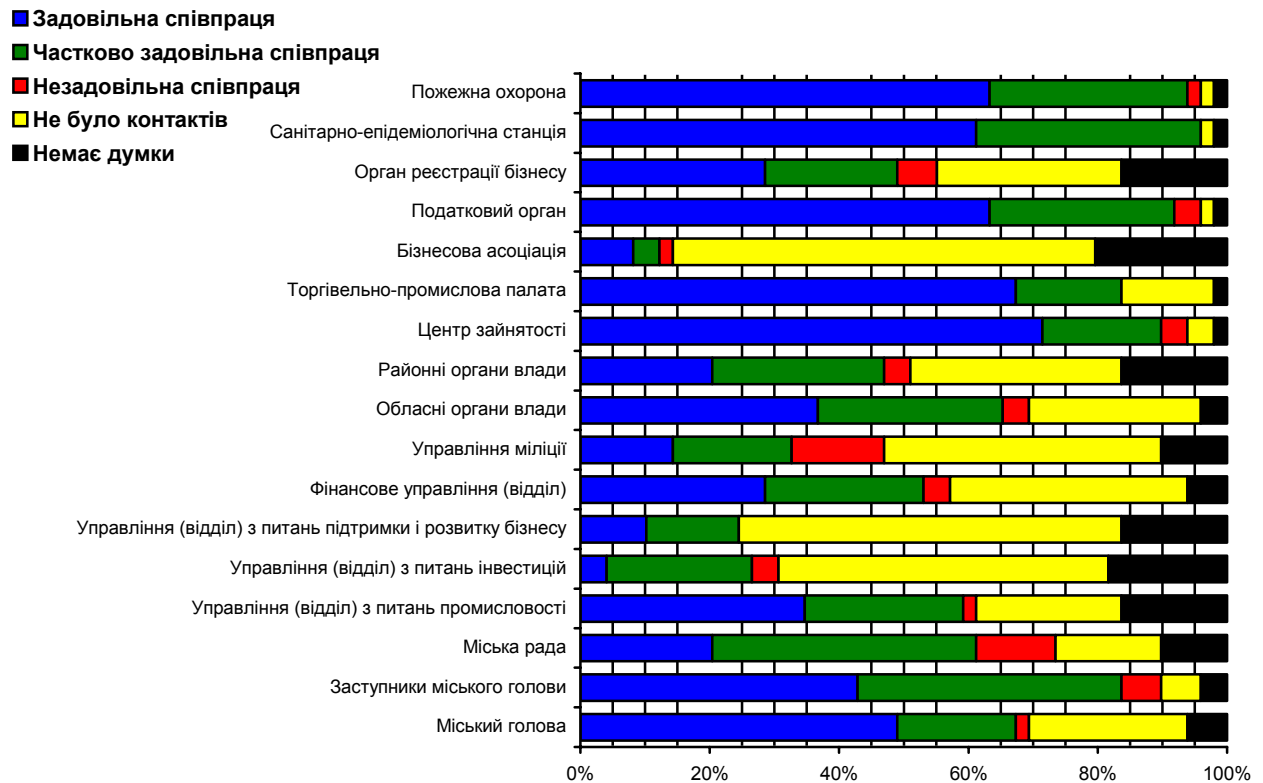
Підприємства також запитували про послуги, які мають надаватися міською владою (зокрема підрозділом з економічного розвитку) представникам бізнесу Вінниці. Як демонструє рис. 10, підприємства активно підтримують всі з запропонованих послуг. Найбільшою

популярністю серед респондентів користувалися ідеї надання допомоги міста в розвитку робочої сили, створення центрів сприяння бізнесу, надання переваги місцевим фірмам і їх фінансової підтримки, активного залучення інвестицій.

Рис. 10. Послуги підрозділу з економічного розвитку

Проте на відміну від компаній в інших країнах Східної Європи, респонденти меншою мірою підтримують ідею надання міською владою за символічну ціну приватним підприємствам вільних ділянок, які забезпечені інфраструктурою – схоже, вони не бачать гарантії, що ті, хто отримає таку форму субсидії, насправді почне створювати робочі місця.

Рис. 11. Контакти з органами влади та управління

Підприємства-респонденти оцінили контакти з владними структурами та посадовцями. Рівень отриманих результатів є середнім, як це видно з рис. 11. Міський голова, його заступник, центр зайнятості, торгівельно-промислова палата, податковий орган, пожежна охорона та санітарно-епідеміологічна станція були тими інститутами, що отримали позитивні середні оцінки. Респонденти не мали численних контактів з підрозділом з питань підтримки і розвитку бізнесу, промисловим та інвестиційним підрозділами, районними та обласними органами влади. Управління міліції, міська рада та орган реєстрації бізнесу сприймаються як установи, з якими найважче мати справи.

Численні коментарі менеджерів можна об'єднати в одне речення: надто високий рівень бюрократизму, брак компетентності, забагато зайвої звітності, тривалі процедури, через які марнується час, невідповідне ставлення з боку цих установ до підприємства як до клієнта (та платника податків), недосконале законодавство.

7. КРИТИЧНІ ПИТАННЯ

Респонденти дали такі відповіді на запитання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які мають бути відображені в стратегічному плані (див. рис. 12):

- Залучення прямих іноземних інвестицій – 51 % з усіх секторів;
- Розвиток малих і середніх підприємств – 43 % респондентів (логічно, що найбільш активно це питання підтримали представники малого бізнесу – 57 %);
- Комунальна інфраструктура – 41 % (в основному рекомендували великі підприємства);
- Інфраструктура для бізнесу – 29 % респондентів;
- Підготовка та перепідготовка робочої сили – 29 % респондентів;
- Промислова реструктуризація – 29 % респондентів (найбільша підтримка з боку середніх підприємств - 41 %).

Найрідше згадувалися туризм та наукові дослідження і розробки.

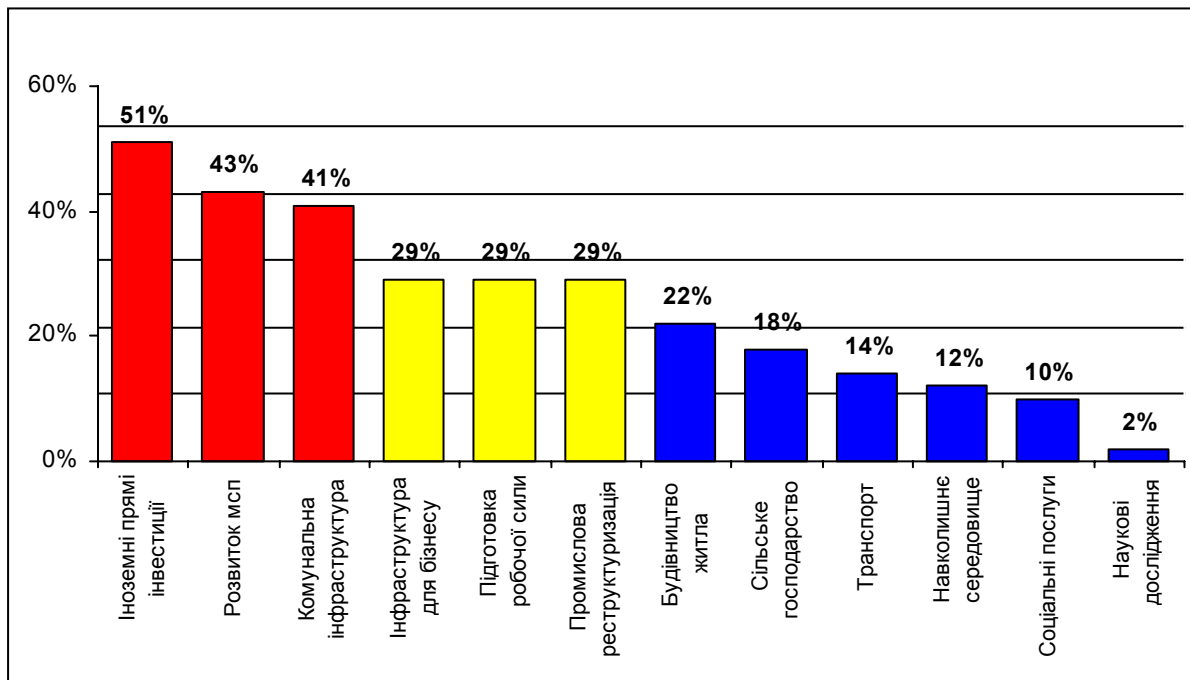
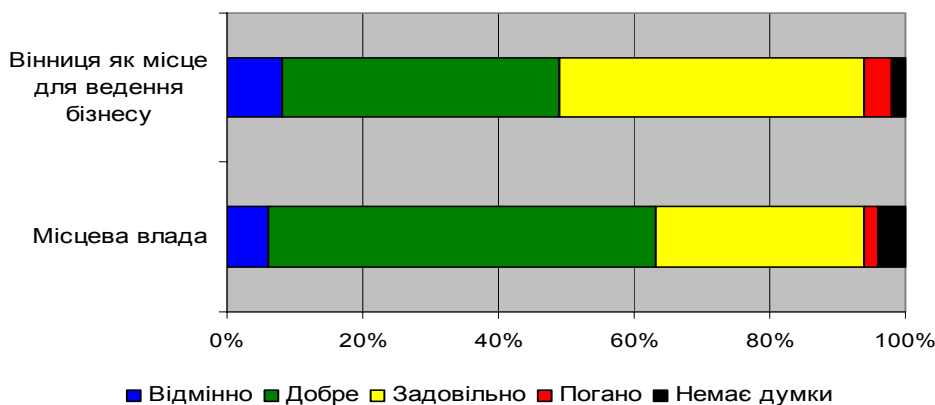

Рис. 12. Критичні питання

8. ЗАГАЛЬНІ ВРАЖЕННЯ

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про органи влади в місті Вінниці. Відповіді на це запитання також віддзеркалюють загальне відчуття, що міській владі слід працювати краще. Лише три респонденти оцінили якість місцевої влади як відмінну, і 28 відгукнулися про неї як про добру. Вінницьке самоврядування також отримало 15 оцінок

«задовільно» і одну – «погано». Також було запропоновано висловити думку про бізнес-клімат у місті. Цього разу оцінки були менш позитивними. Чотири респонденти назвали Вінницю відмінним місцем для ведення бізнесу, 20 оцінили місцевий бізнес-клімат як добрий, і 22 поставили оцінку «задовільно». Загалом подібні оцінки є характерними для міст Східної Європи з хорошими умовами для бізнесу та поганою співпрацею між публічним та приватним секторами.

Рис. 13. Загальна оцінка діяльності місцевої влади

Позитивними прикладами елементів бізнес-клімату Вінниці, відзначеними респондентами, як правило, були наступні:

- Вигідне місцезнаходження та територіальне розташування, компактність міста;
- Покращення благоустрою міста, ліквідація стихійної торгівлі;
- Поява молодих, ерудованих, енергійних керівних кадрів;
- У місті створено умови для ведення бізнесу, а міська влада цьому не заважає;
- Міська влада вирішує проблеми підприємств, надаються пропозиції та консультації щодо інвестицій;
- У регіоні є постачальники сировини та необхідних компонентів для розвитку бізнесу;
- Відносна низька оплата робочої сили, помірні, в порівнянні з іншими містами, ціни на товари;
- Є багато вільних земельних ділянок, які можна розвивати або створювати нові підприємства.

До негативних чинників респонденти відносять:

- У місті важко вести бізнес;
- У місті не застосовується практика підтримки місцевих підприємств, не надаються пільги;
- Відсутня підтримка з боку місцевої влади щодо реалізації продукції;
- Занепад промисловості, недостатня кількість сировини;
- Корумпованість у владних структурах, бюрократизм, хабарництво;
- Не звертається увага на питання і пропозиції керівників підприємств;
- Дуже довга і складна процедура з отриманням ділянки, а особливо під забудову;
- У місті проводиться мало ярмарок та виставок;
- Місто не є естетично привабливим для гостей в порівнянні із західними обласними центрами.
- Відсутня цілісна співпраця міської влади із підприємствами міста.

V. УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК

Цей звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені думки бізнесової спільноти Вінниці. Їхнє спільне ставлення до міської влади значною мірою визначатиме, яким буде економічне майбутнє міста – зростання, застій чи занепад. Звіт допоможе Експертному Комітету з економічного розвитку в його роботі і буде корисним для міської влади в роботі над підтримкою та поліпшенням бізнесового клімату в місті.

Проект «Економічний розвиток міст» висловлює вдячність усім представникам підприємств, котрі поділилися своїми думками та надали корисну інформацію Експертному Комітету планування, а також усім хто присвятив свій час проведенню опитування.